

könyvtár metszetgyűjteményét s a nyomtatványi osztály idevágó darabjait. Ez az első kötet az iparművészetre vonatkozó műlapokat katalogizálja. A későbbiek az arczsképeket, a viseletet, a történeti képeket stb. fogják földolgozni.

Jelen kötet tárgyi csoportokra osztva nyújtja az anyagot s a tárgyi csoportokon belül stilusok szerint, nem pedig időrendben adja a rövid leírásokat. A szoros időrendet lehetetlenné tette az a tapasztalás, hogy a stilusok változása nem áll be hirtelen, hanem a régi s új irány hosszabb-rövidebb ideig küzd egymással s az újnak győzelme a régi felett a különböző helyeken különböző időpontban szokott beállani.

A katalógus beosztása a következő: I. Diszitó összképek. A) Extériőrök: 1. templomok, paloták, oszlopsorok, lépcsőházak stb.; 2. kapuzatok és arkádok; 3. diadalívek; 4. hidak; 5. fogadalmi és emlékművek; 6. színházi díszítés; 7. alkalmi díszítés; 8. kivilágítás és tűzijáték; 9. jelképes kocsik; 10. hajódíszítés; 11. gyászdíszítés; 12. vizipaloták, kutak; 13. vizesések, szökőkutak; 14. rusztikus díszítés; 15. barlangok, kerti házak, lugasok. B) Intériőrök: 1. egyházi épületek; 2. paloták; 3. dísz-, ünnepi és színházi termek; 4. magánlakások; 5. iskolák; 6. falusi intériőrök; 7. műtermek; 8. dolgozószobák; 9. könyvtárak; 10. konyhák; 11. vegyes (kórterem, gyógyszerár, kávéház stb.); 12. részletek (10 további alosztálylyal). II. építészeti elemek: A) kapuk, ajtók, ablakok stb. (8 alosztálylyal). B) Butorzat (22 alosztálylyal). C) Ötvösművészet (6 alosztálylyal s függelékül még 33 osztály, melyek az iparművészet minden más ágát felölelik). III. Jelvények és jelképek (4 alosztálylyal). A munkát a szerzők betűrendes jegyzéke zárja be. A szöveghez nyolcz hasonmásmelléklet van csatolva. A kötetnek nem csupán az iparművészet művelői vehetik jó hasznát, hanem a kulturhisztorikusok is, a kik műveik illusztrálásához megbízható útmutatót találnak e kiadványban. Σ.

J. G. Th. Graesse, *Orbis latinus oder Verzeichnis der wichtigsten lateinischen Orts- und Ländernamen*. 2. Auflage, mit besonderer Berücksichtigung der mittelalterlichen und neueren Latinität neu bearbeitet von **Friedrich Benedict**. Berlin, 1909. Richard Carl Schmidt u. Co. (ny. Leipzig, O. Brandstetter). 8, 348 l.

A könyv- és levéltári meghatározásoknál régóta bevált, szinte nélkülözhetetlen segédeszköz J. G. Th. Graesse e munkája, melynek első kiadása épen egy félszázad előtt: 1860-ban látott napvilágot. Jelen második átdolgozás tetemesen megbővítette az anyagot. Erről már a két kiadás külső egybevetése is tanuskodik. Az első kiadás 216 lapjával szemben áll itt 348 oldal s e

mellett a sorok száma is laponkint négygyel bővült. Az anyag tényleges szaporodására jó világot vet Horzschansky megállapítása,¹ a mely szerint a *Li* kezdetű czimszók száma 77-ről 226-ra s a *Na* kezdetűeké 38-ról 73-ra emelkedett. Egyéb fontos eltérés a két kiadás között a német-latin rész elhagyása, a mit az átdolgozó Friedrich Benedict azzal okol meg, hogy «das Lateinschreiben hat in der Neuzeit selbst in den philologischen Kreisen so nachgelassen, dass es ziemlich auf dem Aussterben steht». Ebben igaza van, bár vannak esetek, pl. a latinnyelvű doktori oklevelek kiállításánál, a mikor a német-latin részre is szükség volna.

Igen kinosan lepett meg, hogy átdolgozó munkájában, a mely pedig alcíme szerint elsősorban «ein Supplement zu jedem lateinischen und *geographischen* Wörterbuch», nem veszi tekintetbe a geografozók ama nemzetközi megállapodását, mely szerint minden helység az illető állam hivatalos helységnávtárában megállapított névvel jelölendő. Míg nálunk már az iskolában rászoktatják a gyermekeket, hogy pl. Bécs helyett Wient írjanak és mondjanak, addig német szomszédainknál még a tudományos körök sem tartják tiszteletben saját megállapodásaikat s tovább is vigan elnémetesítik a magyarországi helységeket. Így tesz Benedict is, a ki szerint pl. *Tirna*, Timau St., Ungarn (Pressburg); *Solna*, Sillein Mfl. Ungarn (Trentschin), *Quinque basilicae* od *ecclesiae (ecclesiensis)*, *Serbium*, Fünfkirchen, St., Ungarn (Baranya), és így tovább. Elvértve a német elnevezés mellett zárjelben odateszi a magyar megfelelőjét is, pl. *Sabaria*, *Sarabia*, Steinamanger (Szombathely), St., Ungarn (Eisenburg), de mint a példa mutatja, a vármegyék német elnevezése mellett ilyenkor is rendületlenül kitart. Ily körülmények közt csak tollhibának minősíthetjük, hogy e példánál: *Bartpha*, Bartfa (Bartfeld), St., Ungarn (Saros), a német elnevezés magyarázza a magyart. Kívánatos volna, hogy ha majd egy újabb félszázad múlva ismét kiadják a jegyzéket, ez a tollhiba váljék rendszerré. *Gl.*

1 Zentralblatt für Bibliothekswesen, XXVI : 563.